

Селевкийлар империяси эллинизм даврида Ғарбий Осиёдаги муҳим давлат бўлиб, Милоддан аввалги 312 йилда Александр Македонскийнинг қўмондони Селевк I Никатор томонидан ташкил этилган. Бу империя Александрнинг кенг македониялик империясининг бўлинишидан сўнг пайдо бўлган ва Милоддан аввалги 63 йилда Рим Республикасига қўшиб олингунига қадар Селевкийлар сулоласи ҳукмронлик қилган.

Ташкил этилиши ва кенгайиши

Селевк I Милоддан аввалги 321 йилда Вавилония ва Ассирияни қўлга киритганидан сўнг, ўз ҳудудларини кенгайтириб, бугунги Ироқ, Эрон, Афғонистон, Сурия, Ливан ва Туркменистоннинг айрим қисмларини ўз ичига олган давлат ташкил этди. Бу ҳудудлар аввал Ахамонийлар империяси таркибида бўлган. Селевкийлар империяси ўз чўккисида Анатолия, Форс, Левант, Месопотамия ва ҳозирги Қувайтни қамраб олган эди.

Эллинистик маданият маркази

Селевкийлар давлати эллинистик маданиятнинг йирик марказларидан бири бўлган. Давлатда юнон тили ва анъаналари кенг тарқалган бўлса-да, маҳаллий урф-одатларга нисбатан муносабат бардошли эди. Юнон элитаси сиёсатда устунлик қилган бўлиб, уларни юнонлик мухожирлар қўллаб-қувватлаган.

Империянинг муаммолари ва уруглари

Империя Птолемейлар Мисри билан гарбий чегараларда мунтазам тўқнашувларда бўлган ва шарқда Маурийлар империяси билан можароларга дуч келган. Милоддан аввалги 305 йилда Чандрагупта Маурия билан келишувга кўра, шаркий худудларнинг катта қисми Маурийларга берилди.

Милоддан аввалги II асрда Антиох III Буюк Селевкийлар таъсирини Грецияга таркатишга уриниб, Рим Республикаси қаршиликка дуч келди. Бу қаршилик натижасида Римга катта миқдорда ҳарбий товуқ тўлаш ва Тавр тоғларидан гарбдаги худудларни йўқотишга мажбур бўлди. Бу жараён империянинг заифлашувиға сабаб бўлди.

Ички кийинчиликлар ва инкироз

Милоддан аввалги II асрнинг ўрталарида Парфия ҳукмдори Митридат I империянинг шаркий худудларининг катта қисмини эгаллади. Шунингдек, шимоли-шарқда Грек-Бактрия қироллиги гуллаб-яшнаган бир пайтда, юнонлаштирувчи сиёсат юритган Антиох IV деиудизация ҳаракатлари натижасида Яҳудийларда Маккавейлар кўзғолони юзага келди. Парфияликлар ва яҳудийлар билан бир вақтда қурашишға ҳаракат қилган империя ўз қучларини сақлаб қолишға ожизлик қилди.

Империянинг тугаши

Империянинг аста-секин заифлашуви уни кичик Сурия давлатига айлантирди. Милоддан аввалги 83 йилда уни Арманистон ҳукмдори Тигран II Буюк босиб олди. Нихоят, Милоддан аввалги 63 йилда Рим қўмондони Помпей томонидан Селевкийлар империяси яқунланди.

Селевкийлар мероси

Селевкийлар империяси эллинистик маданиятни кенг таркатиб, уни Гарбий Осиёда мустаҳкамлади. Уларнинг давлат бошқарувида юнон маданияти билан маҳаллий урф-одатларни уйғунлаштиришға қаратилган сиёсатлари кейинги давлатлар учун илҳом манбаи бўлган. Тарихда Селевкийлар эллинизм даврининг энг ёркин мисолларидан бири сифатида қолган.

Абу Муслим